

KRITICKÉ MYŠLENÍ, KOGNITIVNÍ CHYBY A DEZINFORMACE JAK PŘEMÝŠLET JAKO ODBORNÍK

MGR. TATIANA MALATINCOVÁ, PH.D.

ÚSTAV PSYCHOLOGIE A PSYCHOSOMATIKY LF MU

BZOV011P/ BZOV011PC OBECNÁ A VÝVOJOVÁ PSYCHOLOGIE

An illustration of a person's head in profile, composed of various colored puzzle pieces (yellow, red, blue, orange). The person is wearing a blue suit jacket and has their hand to their chin in a thoughtful pose. To the right, another hand is shown holding a single green puzzle piece. The background is a light blue gradient with several water droplets scattered around.

MYSLÍM SÁM ZA SEBE ≠ MYSLÍM KRITICKY

CHTÍT UDĚLAT ≠ UMĚT UDĚLAT

Když se zaseknu na jedné úrovni, mohu sklouznout níž a začít pochybovat...

**Znalost
způsobů,
jak se
změnit**

Víra, že to dokážu

Touha změnit své chování

Dle **modelu HAPA** (*Health Action Process Approach*) R. Schwarzer je nutno nejen být motivován (např. úspěšná persuaze), ale také umět přestransformovat cíl do jednání!

Dosahování dlouhodobého cíle není reaktivní proces.

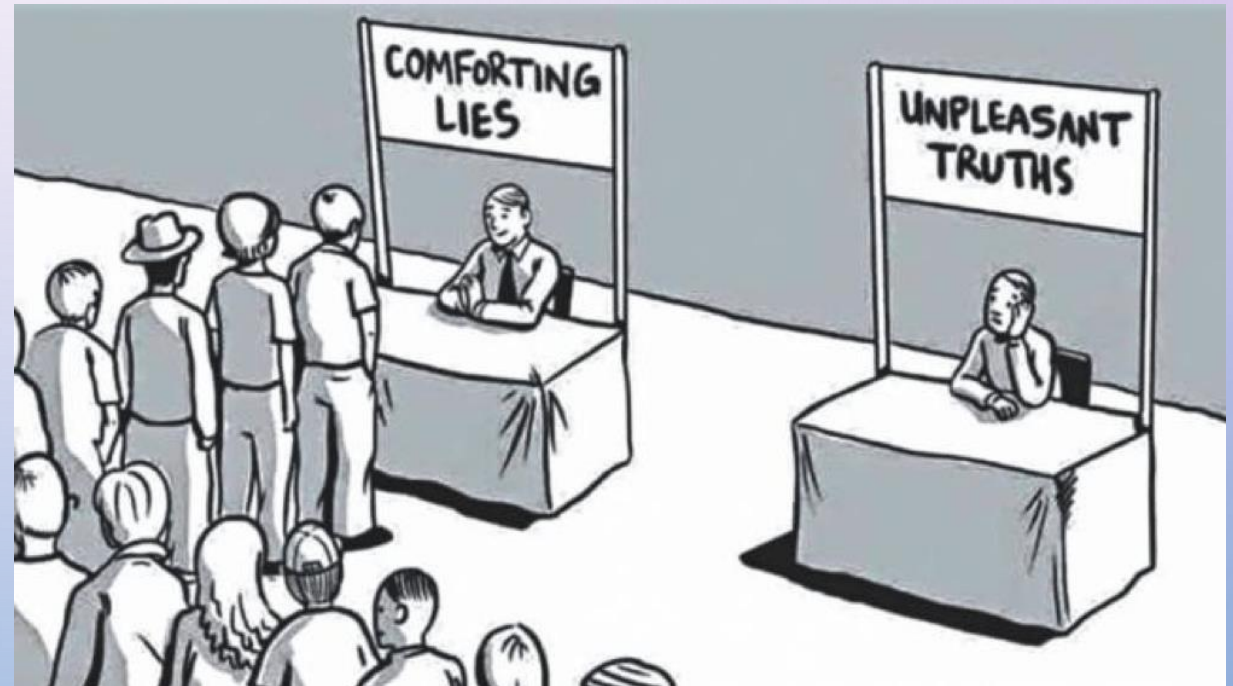
„Já se v tom vůbec nevyznám... Asi to nedám...“

„Když to jednou neumím, proč se s tím stresovat? Nechám to na osud...“

Devalvace cíle pomocí kognitivních zkreslení (**kognitivní disonance**)

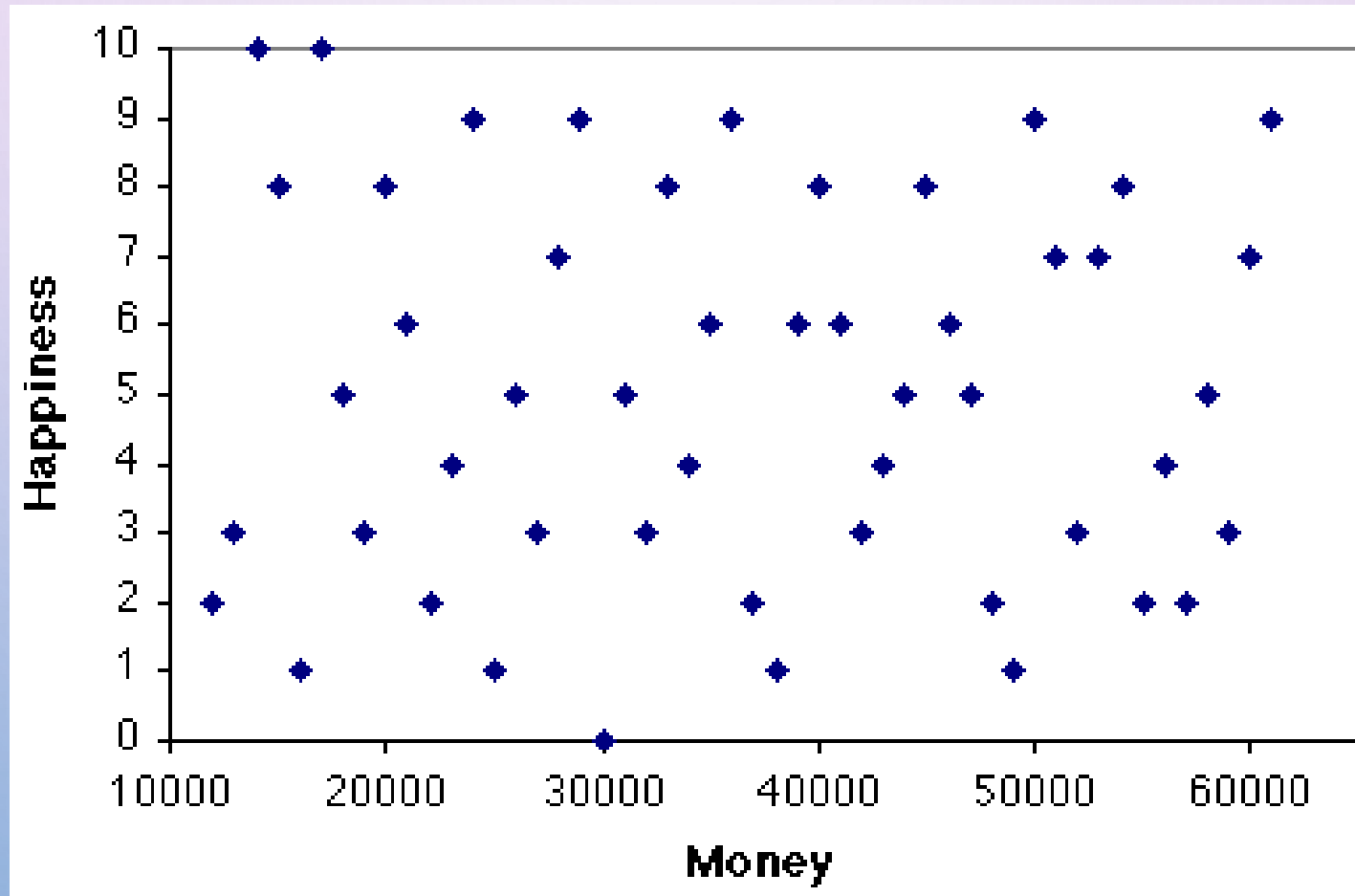
NAŠE VLASTNÍ MYSL JE NÁŠ NEJVĚTŠÍ MANIPULÁTOR...

- TENDENCE REDUKOVAT **KOGNITIVNÍ DISONANCI** – POKUD JE MOJE CHOVÁNÍ V ROZPORU S MÝMI PŘESVĚDČENÍMI, ZMĚNÍM TO, CO JE PRO MNE SNADNĚJŠÍ ZMĚNIT
- **KONFIRMAČNÍ ZKRESLENÍ** – HODNOTÍM ARGUMENTY TAK, ABY VŽDY POTVRZOVALY TO, V CO VĚŘÍM

KONFIRMAČNÍ ZKRESLENÍ:

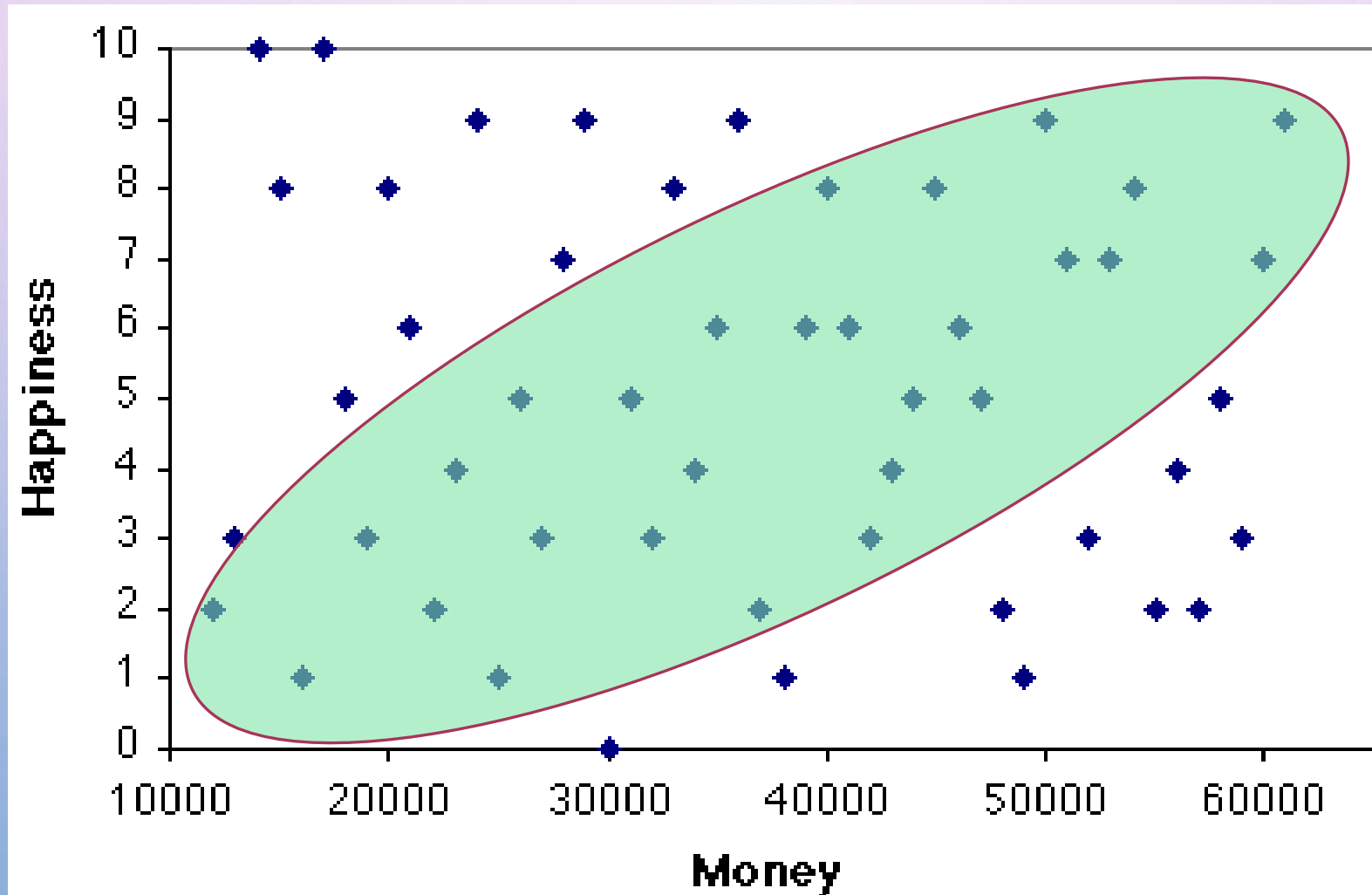
PODCEŇUJEME, JAK SNADNÉ JE V KOMPLEXNÍM SVĚTĚ
NAJÍT PODPORU PRO JAKÉKOLIV TVRZENÍ...

$r = .00$

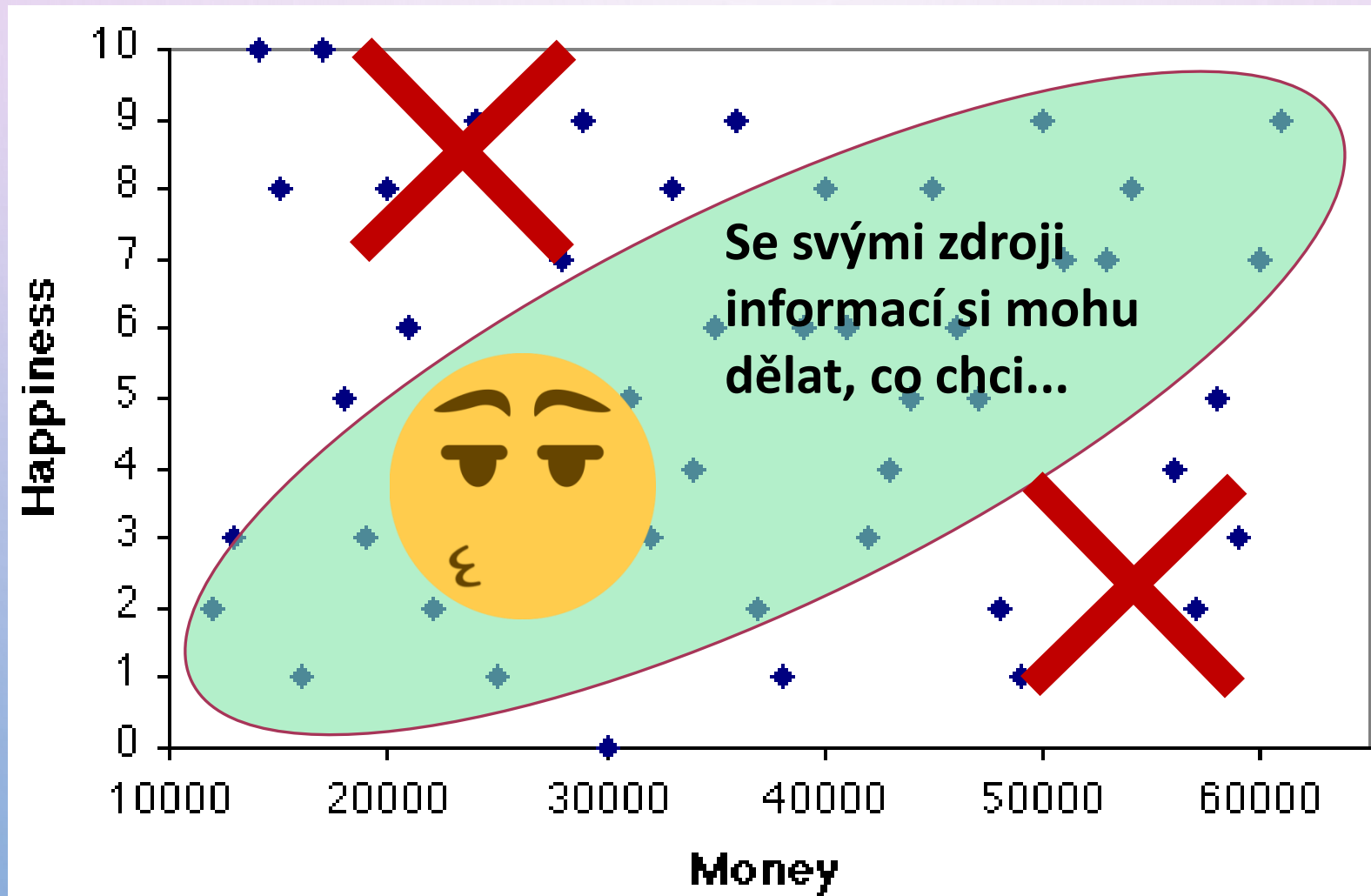
KONFIRMAČNÍ ZKRESLENÍ:

PODCEŇUJEME, JAK SNADNÉ JE V KOMPLEXNÍM SVĚTĚ
NAJÍT PODPORU PRO JAKÉKOLIV TVRZENÍ...

$$r = .70$$

KONFIRMAČNÍ ZKRESLENÍ: PODCEŇUJEME, JAK SNADNÉ JE V KOMPLEXNÍM SVĚTĚ NAJÍT PODPORU PRO JAKÉKOLIV TVRZENÍ...

$$r = .70$$

LIDÉ BĚŽNĚ NEUVAŽUJÍ KRITICKY... PROČ?

OMEZENÁ KAPACITA ZPRACOVÁNÍ INFORMACÍ – ÚSPORNOST:

- NÁVYKY
- NORMY
- NAPODOBOVÁNÍ
- HEURISTIKY
- DEFENZIVNÍ MECHANISMY

**Všichni jsme přirozenými obhájci vlastních předpojatostí.
Kritické myšlení je **nákladné**.**

HEURISTIKY

- „MENTÁLNÍ ZKRATKY“ – POSUZOVÁNÍ, KTERÉ IGNORUJE ČÁST INFORMACE VE PROSPĚCH RYCHLEJŠÍHO DOSAŽENÍ ZÁVĚRU

PŘÍPAD K ZAMYŠLENÍ

LÉKAŘ DĚLÁ IVANOVÍ TEST NA PŘÍTOMNOST ZHOUBNÉHO NÁDORU. SDĚLÍ MU, ŽE DANÝ TEST UMÍ DETEKOVAT RAKOVINU V 90 % PŘÍPADECH LIDÍ, KTEŘÍ RAKOVINU SKUTEČNĚ MAJÍ. ZÁROVEŇ ALE NĚKDY FALEŠNĚ DETEKUJE PŘÍTOMNOST RAKOVINY U LIDÍ, KTEŘÍ JI NEMAJÍ, A TO PŘIBLIŽNĚ V 5 % PŘÍPADECH.

BOHUŽEL JE U IVANA TEST POZITIVNÍ. **JAKÁ JE PRAVDĚPODOBNOST, ŽE IVAN MÁ SKUTEČNĚ RAKOVINU?**

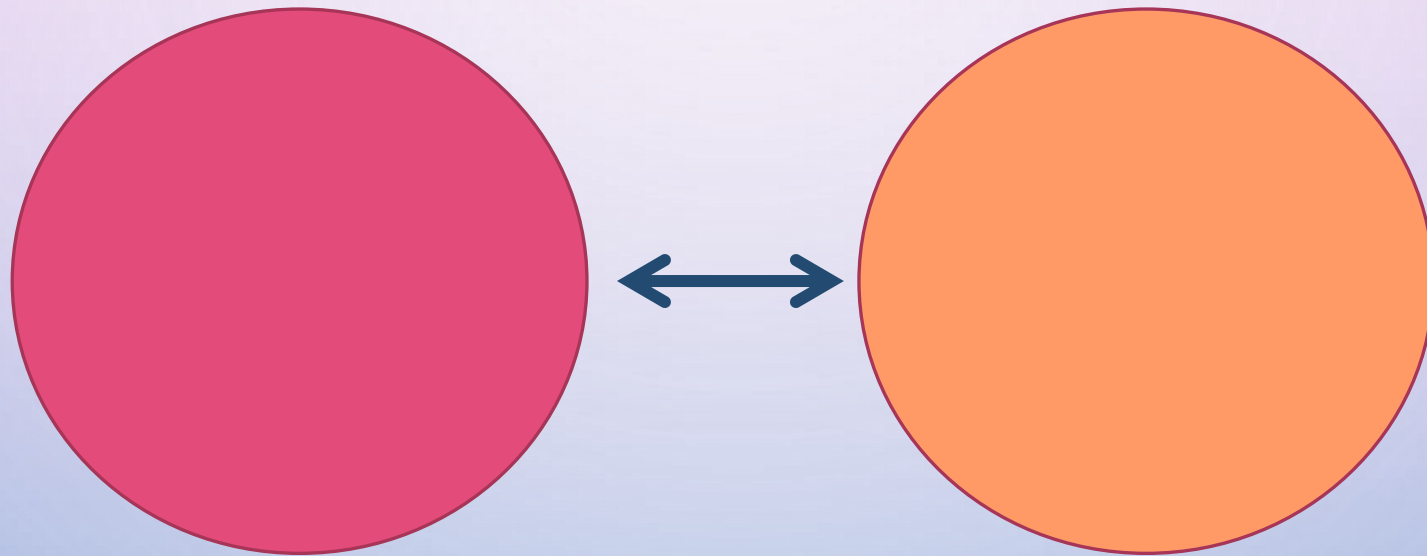
PŘÍPAD K ZAMYŠLENÍ

LÉKAŘ DĚLÁ IVANOVÍ TEST NA PŘÍTOMNOST ZHOUBNÉHO NÁDORU. SDĚLÍ MU, ŽE DANÝ TEST UMÍ DETEKOVAT RAKOVINU V 90 % PŘÍPADECH LIDÍ, KTEŘÍ RAKOVINU SKUTEČNĚ MAJÍ. ZÁROVEŇ ALE NĚKDY FALEŠNĚ DETEKUJE PŘÍTOMNOST RAKOVINY U LIDÍ, KTEŘÍ JI NEMAJÍ, A TO PŘIBLIŽNĚ V 5 % PŘÍPADECH.

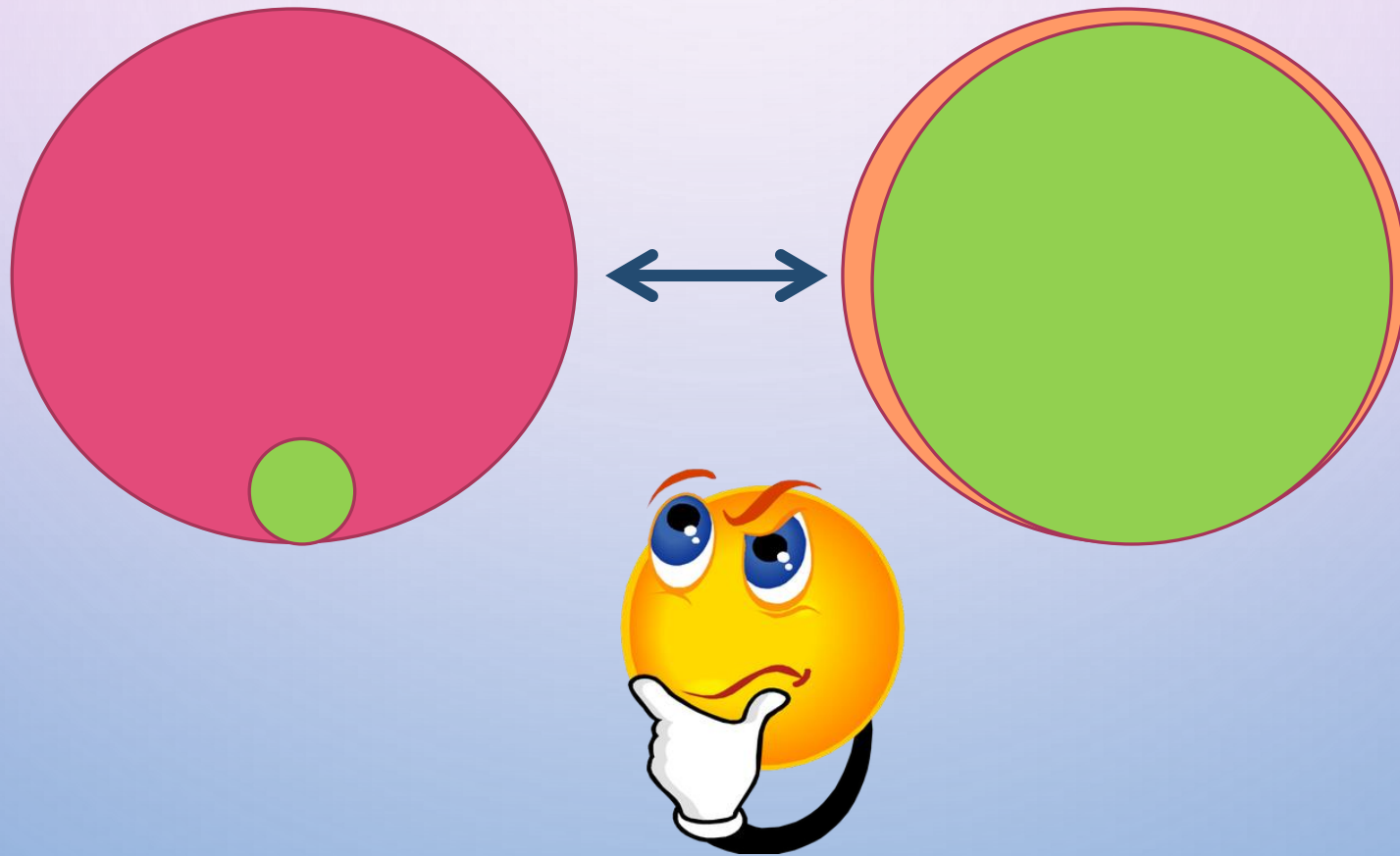
BOHUŽEL JE U IVANA TEST POZITIVNÍ. **JAKÁ JE PRAVDĚPODOBNOST, ŽE IVAN MÁ SKUTEČNĚ RAKOVINU?**

NEVÍME, PROTOŽE NEZNÁME % LIDÍ S RAKOVINOU V POPULACI – TATO INFORMACE JE NEVYHNUTNÁ.

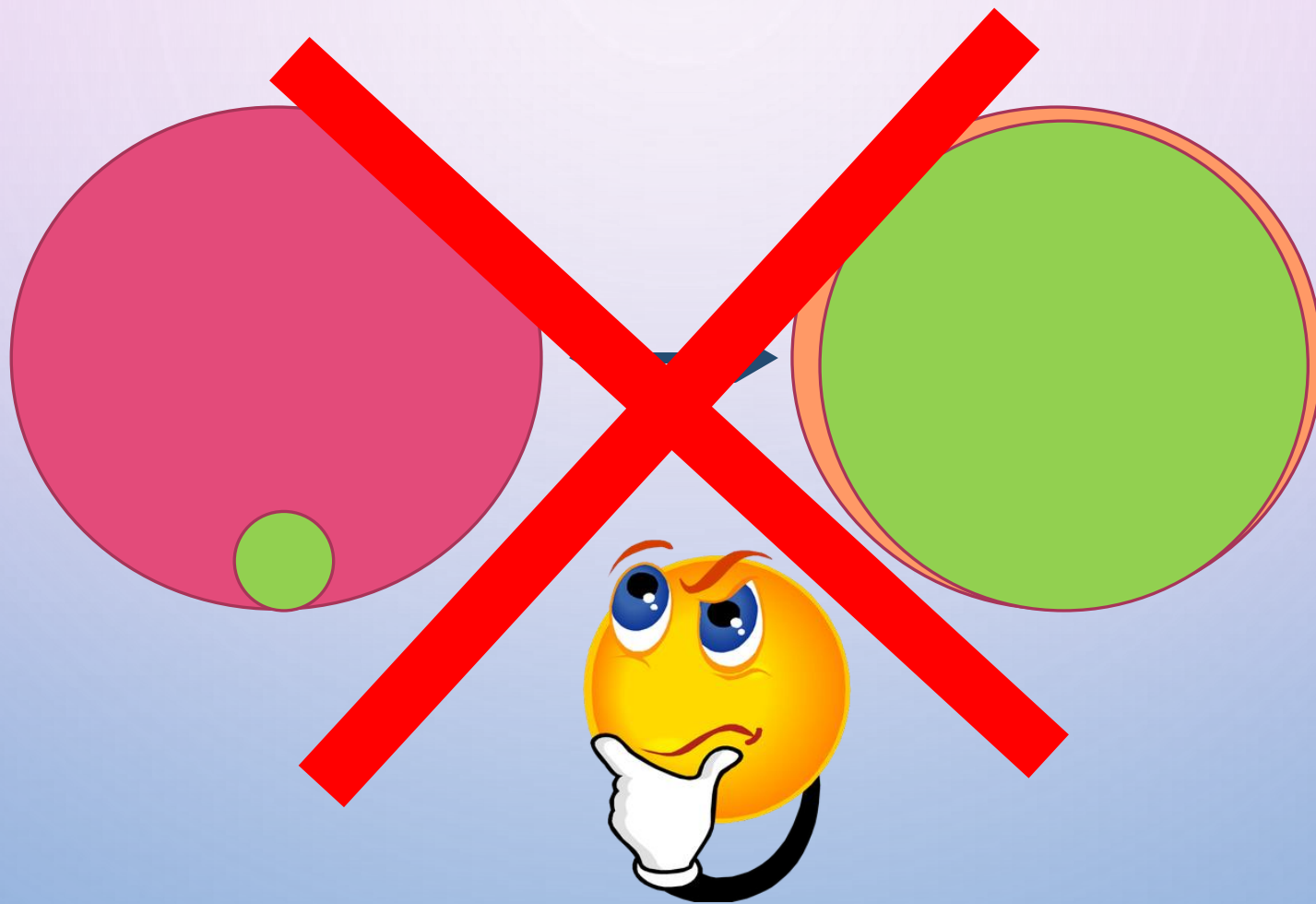
DŮLEŽITOST **MÍRY VÝSKYTU** (*BASE RATE*)

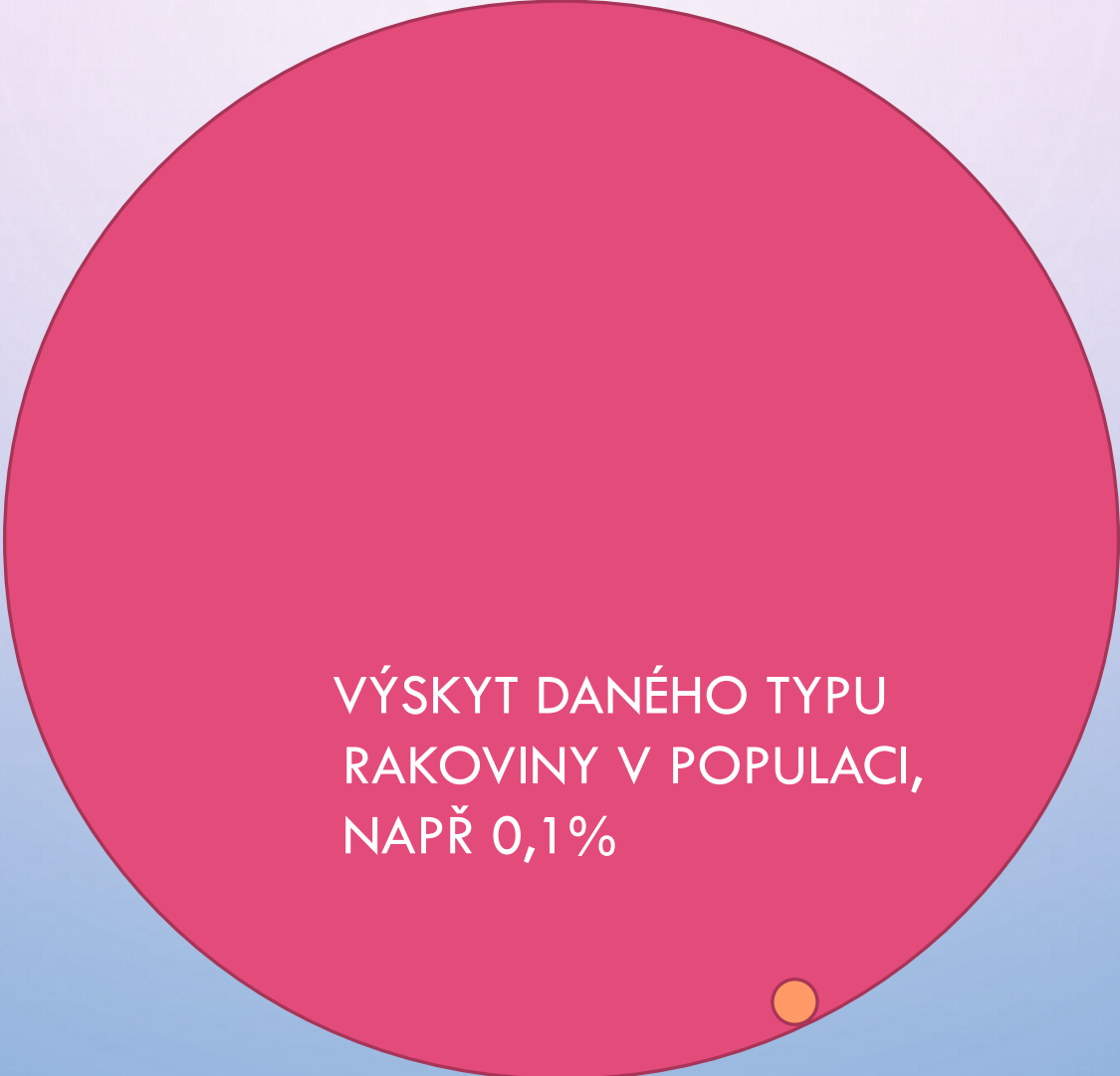
DŮLEŽITOST MÍRY VÝSKYTU (*BASE RATE*)

DŮLEŽITOST MÍRY VÝSKYTU (*BASE RATE*)

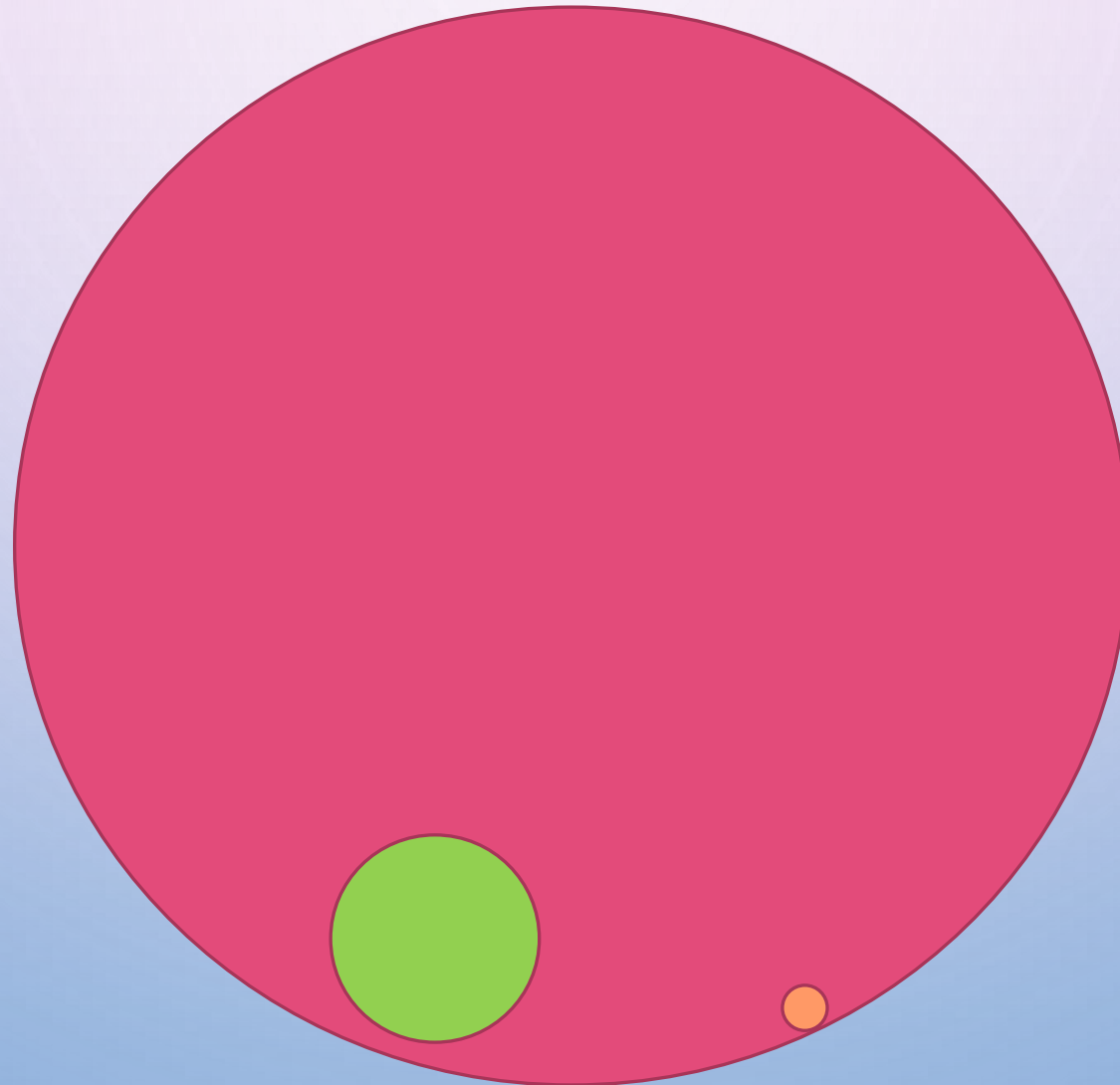

DŮLEŽITOST **MÍRY VÝSKYTU** (*BASE RATE*)

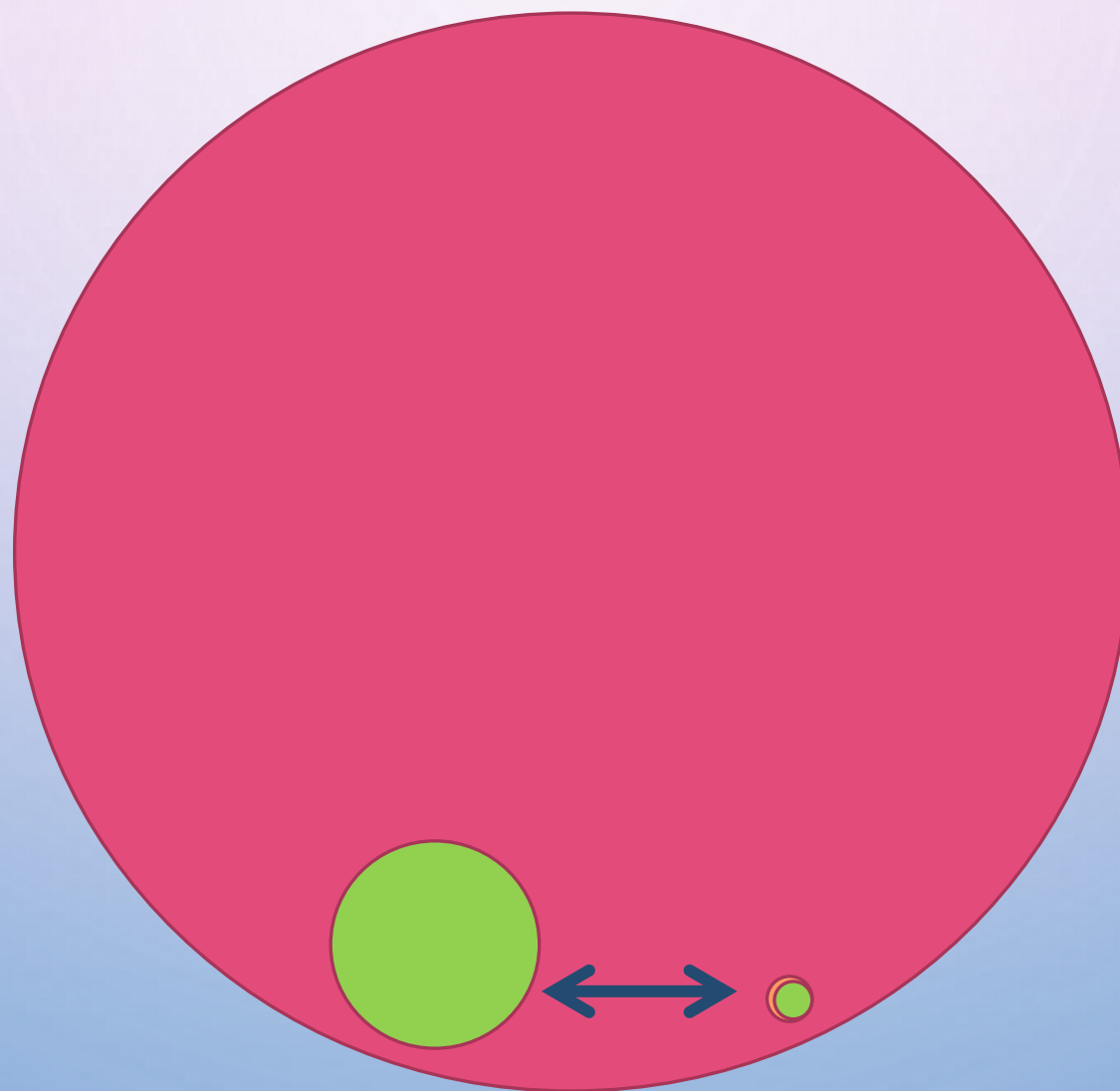

VÝSKYT DANÉHO TYPU
RAKOVINY V POPULACI,
NAPŘ 0,1%

DŮLEŽITOST **MÍRY VÝSKYTU** (*BASE RATE*)

DŮLEŽITOST **MÍRY VÝSKYTU** (*BASE RATE*)

CO JE A NENÍ KRITICKÉ MYŠLENÍ?

CO LIDÉ BĚŽNĚ OZNAČUJÍ JAKO KRITICKÉ MYŠLENÍ, I KDYŽ TO
KRITICKÉ MYŠLENÍ NENÍ?

SOUVISÍ KRITICKÉ MYŠLENÍ S INTELIGENCÍ?

CO JE A NENÍ KRITICKÉ MYŠLENÍ?

KRITICKÉ MYŠLENÍ JE...

- PEČLIVÉ PŘEMÝŠLENÍ ZA ÚČELEM HODNOCENÍ VÝROKŮ
- ZALOŽENO NA ZÁKONITOSTECH INDUKTIVNÍ A DEDUKTIVNÍ LOGIKY (POSUZOVÁNÍ DŮKAZŮ)
- KONZISTENTNÍ (I VZHLEDEM K CHOVÁNÍ)
- UVĚDOMOVÁNÍ SI MOŽNÝCH ZDROJŮ ZKRESLENÍ VLASTNÍHO MYŠLENÍ BEZ OHLEDU NA POCIT JISTOTY!

KRITICKÉ MYŠLENÍ NENÍ...

- KRITIZOVÁNÍ, POHRDÁNÍ, NEGATIVISMUS, CYNISMUS...
- ODMÍTÁNÍ TVRZENÍ A DOPORUČENÍ NA ZÁKLADĚ SUBJEKTIVNÍHO POCITU NEJISTOTY
- „ROVNOSTÁŘSKÝ“ PŘÍSTUP K NÁZORŮM BEZ OHLEDU NA DŮKAZY
- AUTOMATICKÝ „PRŮVODNÍ JEV“ INTELIGENCE NEBO ÚROVNĚ VZDĚLÁNÍ

POZOR NA PŘEHNANÉ SEBEVĚDOMÍ – KOGNITIVNÍ ZKRESLENÍ NELZE „VYPNOUT“!!!

KDYŽ SE MÝLÍM, JE TO
STEJNÁ POCIT, JAKO
KDYŽ MÁM PRAVDU,
POKUD ŘEŠENÍ/
VYSVĚTLENÍ DÁVÁ
SMYSL. To, že existují i
další, stejně dobrá nebo
dokonce lepší
řešení/vysvětlení, či často
uvědomíme, až když situaci
hodnotíme zpětně.

Prosím vás, já to
mám všechno
načtený...

ZKRESLENÍ V PROSPŘECH KONGRUENCE PŘEHNANÁ SEBEDŮVĚRA

**KDYŽE SE MÝLÍM, JE TO STEJNÁ POCIT, JAKO
KDYŽ MÁM PRAVDU, POKUD ŘEŠENÍ/
VYSVĚTLENÍ DÁVÁ SMYSL.** To, že existují i další,
stejně dobrá nebo dokonce lepší řešení/vysvětlení,
či často uvědomíme, až když situaci hodnotíme
zpětně.

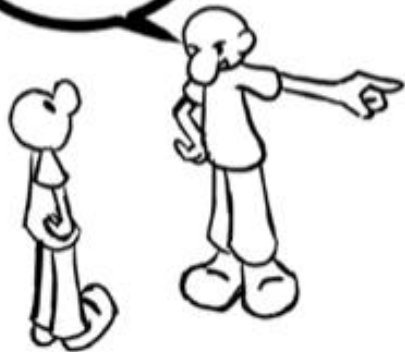
„Jak jsem si toho mohl nevšimnout??“

V medicíně:
PŘEDČASNÉ
UZAVŘENÍ

OVERWHELMING DISPROOF

I'VE GOT ALL THE EVIDENCE I NEED!

SINGLE SUPPORTING FACT

THEY'RE AT IT AGAIN. I KNEW IT.

WHAT RUBBISH ARE THEY SAYING NOW?

- **KRITICKÉ MYŠLENÍ JE DOVEDNOST, KTERÁ SE MUSÍ SYSTEMATICKY ROZVÍJET A K NÍŽ NEJSME PŘIROZENĚ PŘEDISPONOVÁNI.**
- **VYSOCE INTELIGENTNÍ LIDÉ MAJÍ SICE LEPŠÍ PŘEDPOKLADY POROZUMĚT ZÁKONITOSTEM LOGICKÉHO USUZOVÁNÍ A PODSTATĚ CHYB V USUZOVÁNÍ, AVŠAK MAJÍ STEJNĚ JAKO VŠICHNI TENDENCI SE TĚCHTO CHYB DOPOUŠTĚT!**
- **VYSOKÁ MÍRA INTELIGENCE BÝVÁ NAVÍC RIZIKOVÁ V TOM, ŽE TAKOVÍTO LIDÉ UMÍ PŘESVĚDČIVĚ FORMULOVAT I ZAVÁDĚJÍCÍ ARGUMENTY A MOHOU MÍT NEADEKVÁTNÍ DŮVĚRU VE SVÉ INTELIGENTNÍ SCHOPNOSTI (NAPŘ. POSUZOVÁNÍ INFORMAČNÍCH ZDROJŮ MIMO OBOR) A TENDENCI SPOLÉHAT NA ZÁVĚRY SVÝCH ÚSUDKŮ.**

JAK PŘEMÝŠLÍ SKUTEČNÝ ODBORNÍK 😊

The background features a stylized illustration of a person's head in profile, filled with various colored gears (yellow, red, blue, green). A hand is shown holding a green puzzle piece, symbolizing the assembly of thought or the process of critical thinking. The overall aesthetic is clean and modern, with a light blue and purple color palette and decorative bubbles in the corners.

KRITICKÉ MYŠLENÍ JE **DOVEDNOST**. NEPŘICHÁZÍ SAMA OD SEBE – MUSÍ SE ROZVÍJET.

ZNAKY KRITICKY MYSLÍCIHO ČLOVĚKA:

- OTEVŘENOST INFORMACÍM, ARGUMENTŮM A ZMĚNĚ NÁZORU
- ZDRAVÝ SKEPTICISMUS
- ZVÍDAVOST
- PEČLIVOST A PŘESNOST VE VYJADŘOVÁNÍ
- OPATRNOST A SEBEREFLEXE V MYŠLENÍ A NASLOUCHÁNÍ
- POKORA – UVĚDOMOVÁNÍ SI VLASTNÍCH LIMITŮ A OTEVŘENOST KONSTRUKTIVNÍ KRITICE (ZKRESLENÍ, OMEZENÉ ZNALOSTI A PŘÍSTUP K INFORMACÍM, CHYBOVOST V USUZOVÁNÍ)

KRITICKÉ MYŠLENÍ JE **DOVEDNOST**. NEPŘICHÁZÍ SAMA OD SEBE – MUSÍ SE ROZVÍJET.

CHARAKTER * USUZOVÁNÍ * ARGUMENTACE * ADEKVÁTNÍ KRITÉRIA * METAKOGNICE

DOVEDNOSTI, NA NICHŽ SE ZAKLÁDÁ KRITICKÉ MYŠLENÍ:

- IDENTIFIKOVAT TVRZENÍ A ZDŮVODNĚNÍ / VYSVĚTLENÍ
- IDENTIFIKOVAT V DISKUZI „SPOLEČNOU PŮDU“
- POSOUDIT ADEKVÁTNOST SÍLY (JISTOTY) TVRZENÍ A SÍLU DOSTUPNÝCH DŮKAZŮ
- ADEKVÁTNĚ ZDŮVODNIT VLASTNÍ TVRZENÍ
- LOGICKY SPRÁVNĚ USUZOVAT Z DOSTUPNÝCH INFORMACÍ A VYVOZOVAT ZÁVĚRY
- POSOUDIT MÍRU (NE)JISTOTY ZÁVĚRU
- PTÁT SE RELEVANTNÍ OTÁZKY A AKTIVNĚ NASLOUCHAT
- VYHLEDÁVAT INFORMACE A POSOUDIT, KDY JSOU DALŠÍ INFORMACE NUTNÉ
- POSOUDIT RELEVANTNOST INFORMACÍ I DALŠÍHO ZDŮVODŇOVÁNÍ VZHLEDEM K SITUACI
- **ZNÁT RIZIKA ZKRESLENÍ A PŘEDPOJATOSTÍ V MYŠLENÍ A ZPŮSOBY, JAK SE JIM VYVAROVAT NEBO MINIMALIZOVAT JEJICH DOPADY**

DEDUKTIVNÍ LOGIKA

- POKUD POVAŽUJI PREMISY ZA PRAVDIVÉ A ARGUMENT JE POSKLÁDÁN SPRÁVNĚ, MUSÍM I ZÁVĚR POVAŽOVAT ZA PRAVDIVÝ.

Stihnu přes víkend napsat esej?

- *K vypracování eseje potřebuji minimálně 15 hodin. Po započtení všech plánovaných aktivit mi v sobotu zbyde na esej pouze 5 hodin. Eсей tudíž v sobotu nestihnu napsat.*

INDUKTIVNÍ LOGIKA

- PRAVDIVOST ZÁVĚRU NELZE OVĚŘIT – MOHU POUZE POSUZOVAT SILU DŮKAZŮ. JAKÉKOLIV NOVÉ INFORMACE MOHOU ARGUMENT POSILNIT NEBO OSLABIT, DOKONCE I ZÁVĚR ZCELA VYVRÁTIT.

Je lék X bezpečný?

- *Z 5000 lidí, kteří zatím užili lék proti bolesti X, nikdo nenahlásil žádné vedlejší účinky.*
- *Pak se paní AB po užití léku přibližně do hodiny udělalo špatně.*
- *Paní AB užila lék proto, že měla v daný den silné bolesti hlavy, na jaké nebyla zvyklá.*

ODKUD SE BEROU MÉ POSTOJE?

JSOU FYZICKÉ TRESTY PŘÍPUSTNÝ A ÚČINNÝ
NÁSTROJ VÝCHOVY?

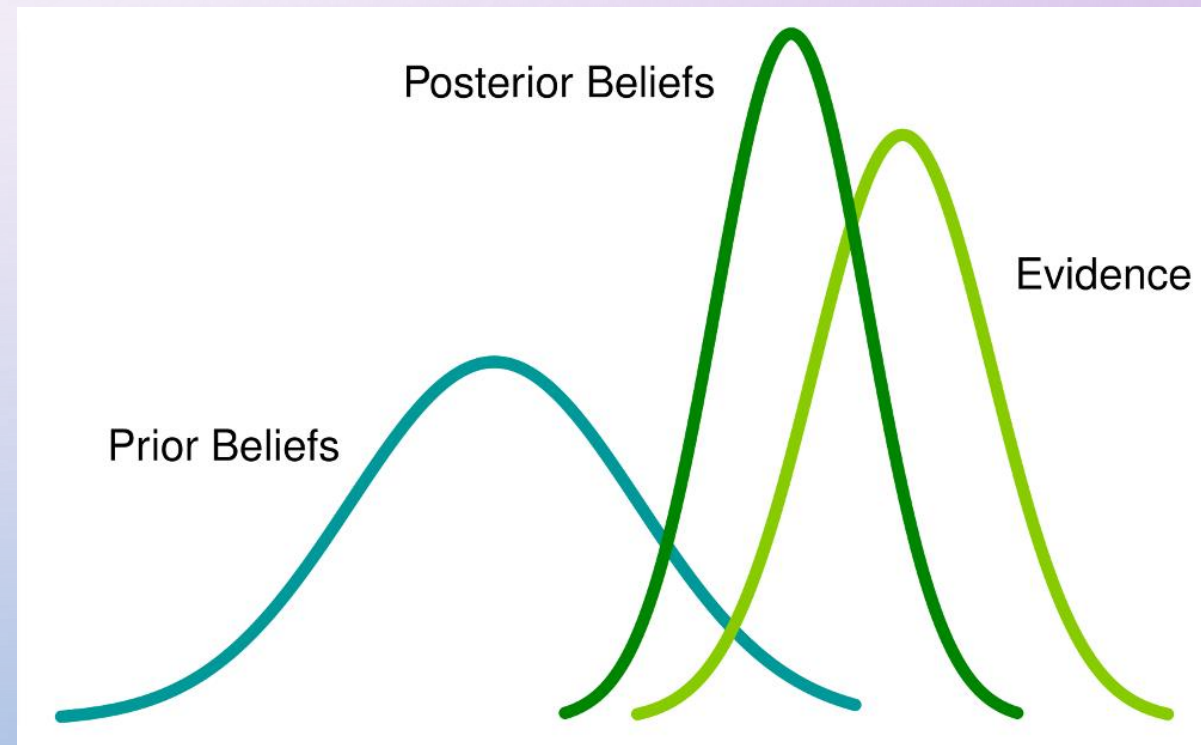
JE LEPŠÍ ZNAČKA PRACÍHO PROSTŘEDKU X ALEBO Y?

DEZINFORMACE A UKOTVENÍ

DEZINFORMACE A UKOTVENÍ

- INFORMACE Z PRVNÍHO ZDROJE SLOUŽÍ – ČASTO NEVĚDMOKY – JAKO KOTVA PRO POSUZOVÁNÍ DALŠÍCH INFORMACÍ
- PŘÍPAD “POUČENÉHO DEZINFORMÁTORA” – HEURISTIKA **UKOTVENÍ**, HEURISTIKA **PŘEDČASNÉHO UZAVŘENÍ** (= POKUD JIŽ „VŠECHNO DO SEBE ZAPADÁ“, PŘÍJMÁM ŘEŠENÍ, ANIŽ BYCH POSUZOVAL DALŠÍ INFORMACE A ALTERNATIVNÍ VYSVĚTLENÍ) A HEURISTIKA **KONGRUENCE** (= POKUD MI INFORMACE PODPOŘÍ URČITOU TEORII, NEPOSUZUJI ALTERNATIVNÍ VYSVĚTLENÍ)

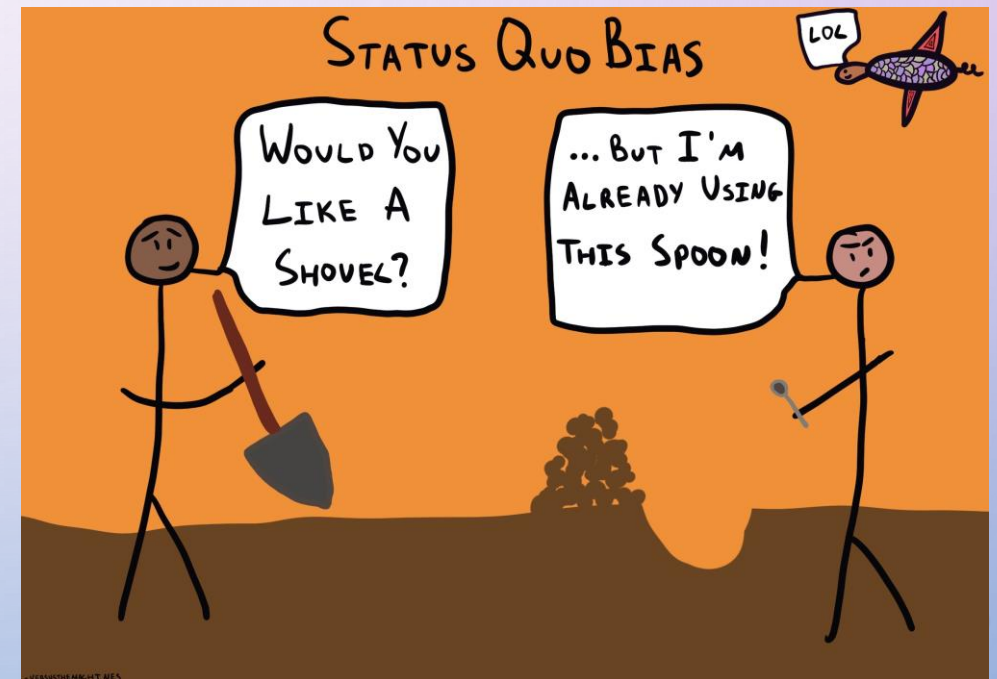
HEURISTIKA DOSTUPNOSTI

- DÁVÁME VYŠŠÍ DŮRAZ NA (VÍCE V ROZHODOVÁNÍ VYUŽÍVÁME) INFORMACE, KTERÉ JSOU SNADNO DOSTUPNÉ A ČASTO SE S NIMI SETKÁVÁME – UMÍME SI JE RYCHLE A SNADNO VYBAVIT (PROTOMÁME TAKÉ TENDENCI VYUŽÍVAT OSOBNÍ ZKUŠENOST)
- BĚŽNÉ ZDROJE: NEDÁVNÝ PACIENT; ZPRÁVY V MÉDIÍCH; STEREOTYPY O ETNICKÝCH MENŠINÁCH; TYPICKÝ PROBLÉM V DANÉM OBDOBÍ

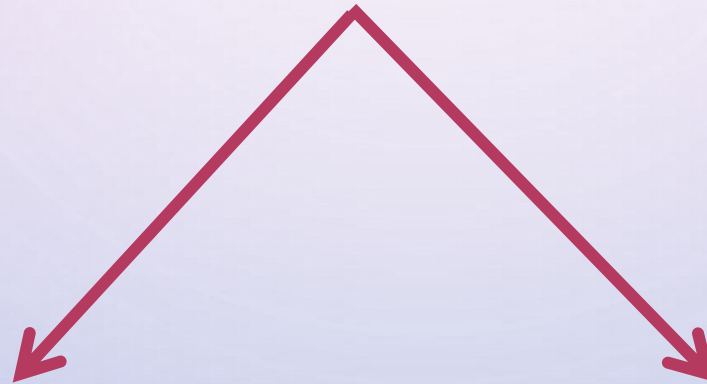
HEURISTIKA DOSTUPNOSTI A DEZINFORMACE

- LIDÉ NEMUSÍ DEZINFORMACI VYSLOVENĚ VĚŘIT – POUHÁ EXISTENCE „ODLIŠNÝCH POHLEDŮ“ V MÉDIÍCH, AČKOLI MOHOU BÝT VŠECHNY VYVRÁCENY, VYTVÁŘÍ ILUZI, ŽE DOPORUČENÉ ŘEŠENÍ JE KONTROVENZNÍ A ŽE JE TĚŽKÉ SPRÁVNĚ SE ROZHODNOUT
- KVŮLI **ZKRESLENÍ VE PROSPĚCH STATUS QUO** VEDE K NEDOSTATKU KOMPLIANCE (SPÍŠE NEŽ KONKRÉTNÍMU POSTOJI)
- POSTOJ SE MŮŽE ZMĚNIT DODATEČNĚ NA ZÁKLADĚ **KOGNITIVNÍ DISONANCE** („NEDĚLÁM TO, PROTOŽE... MÁM NA TO DOBRÝ DŮVOD“)

ZDRAVÍ PODPORUJÍCÍ CHOVÁNÍ

Která cesta je lepší?

**PODPOŘIT NÁVYKY,
NAPODOBOVÁNÍ A NORMY –**
aby pacient přijal chování jako
normální nebo nutné a příliš nad
ním nepřemýšlel

**PODNÍTIT PŘEMÝŠLENÍ NAD
DŮSLEDKY** a nechat pacienta, aby
při změně chování uplatnil vlastní
vůli a způsoby sebekontroly

INDIVIDUÁLNÍ VLIV: CO LIDI PŘESVĚDČÍ A CO ODRADÍ?

Persuaze → Postoj → Chování

```
graph LR; A[Persuaze] --> B[Postoj]; B --> C[Chování]
```

INDIVIDUÁLNÍ VLIV: CO LIDI PŘESVĚDČÍ A CO ODRADÍ?

OVLIVNÍ POSTOJ MÉ CHOVÁNÍ?

- **SÍLA POSTOJE** – ČÍM SILNĚJI SE S POSTOJEM/CÍLEM IDENTIFIKUJI, TÍM VĚTŠÍ PRAVDĚPODOBNOST, ŽE SE PODLE NĚJ BUDU CHO VAT
- **KOGNITIVNÍ DOSTUPNOST** – ČÍM ČASTĚJI JE MI DŮLEŽITOST CHO VAT SE PODLE POSTOJE PŘIPOMÍNÁNA, TÍM VĚTŠÍ PRAVDĚPODOBNOST, ŽE SE PODLE NĚJ BUDU CHO VAT
- **SPECIFIČNOST** – POSTOJE VZTAHUJÍCÍ SE KE KONKRÉTNÍMU, SNADNO PŘEDSTAVITELNÉMU A ČASOVĚ UKOTVENÉMU CHO VÁNÍ SPOUŠTĚJÍ CHO VÁNÍ SNADNĚJI NEŽ OBE CNÉ POSTOJE VZTAHUJÍCÍ SE K OBE CNÝM „DOPORUČENÍM“²
- **SOCIÁLNÍ NORMY** – POKUD JE CHO VÁNÍ POVAŽOVANÉ ZA NORMÁLNÍ V ROZPORU S POSTOJEM, JE NIŽŠÍ PRAVDĚPODOBNOST, ŽE SE BUDU CHO VAT PODLE POSTOJE

PERSUAZE – JAK FUNGUJE?

```
graph TD; A[PERSUAZE – JAK FUNGUJE?] --> B[„Centrální“ cesta]; A --> C[„Periferní“ cesta]; B --- D[Pádnost argumentů]; C --- E[Heuristiky:]; E --- F[Charakteristiky řečníka]; E --- G[Povrchní charakteristiky zprávy]; E --- H[Charakteristiky adresáta zprávy];
```

„Centrální“
cesta

Pádnost argumentů

„Periferní“
cesta

Heuristiky:

Charakteristiky řečníka

Povrchní charakteristiky zprávy

Charakteristiky adresáta zprávy

JAK POZNÁM KRITICKY MYSLÍCÍHO ČLOVĚKA?

JAK POZNÁM KRITICKY MYSLÍCÍHO ČLOVĚKA?

- KLADĚ DŮRAZ NA **DŮKAZY** – U SEBE I OPOZICE, ROZLIŠUJE MÍRU PODPOŘENÍ TVRZENÍ (ŘÁDNÝ DŮKAZ VS. SPEKULACE; SROVNÁNÍ SÍLY DŮKAZŮ PROTICHŮDNÝCH TVRZENÍ; ALTERNATIVNÍ VYSVĚTLENÍ ATD.)
- POSUZUJE **VĚROHODNOST ZDROJE INFORMACE** – CO TO ZNAMENÁ?
- **ZAJÍMÁ SE O PROTIARGUMENT A POMÁHÁ Oponentovi formulovat jej co nejpřesněji** (STRÁNÍ SE ARGUMENTAČNÍCH FAULŮ A NEZNEUŽIVÁ OSLABENOU POZICI Oponenta)
- **UVĚDOMUJE SI, ŽE JE VŽDYCKY ZAUJATÝ A NÁCHYLNÝ K LOGICKÝM CHYBÁM**, I KDYŽ TO PŘÍMO „NEPOCIŤUJE“, A TESTUJE SVÁ KOGNITIVNÍ ZKRESLENÍ („PŘIJAL BYCH TENTO ARGUMENT OD Oponenta?“; „EXISTUJE ALTERNATIVNÍ VYSVĚTLENÍ?“; „CO BY ZMĚNILO MŮJ NÁZOR?“)
- **CHOVÁ SE ZODPOVĚDNĚ OHLEDNĚ TOHO, CO ŘÍKÁ** (UVĚDOMUJE SI, ŽE I NEPODLOŽENÝ VÝROK MŮŽE LIDI OVLIVNIT, NAPŘ. VYVOLAT NEOPRÁVNĚNÉ POCHYBNOSTI, NEŽÁDOUCÍ CHOVÁNÍ...)
- **ZNÁ POVAHU INDUKTIVNÍCH ARGUMENTŮ** – JE PŘIPRAVENÝ ZMĚNIT NÁZOR S PŘÍCHODEM NOVÝCH INFORMACÍ; ROZLIŠUJE SILNÝ A SLABÝ ARGUMENT, DOSTATEK A NEDOSTATEK INFORMACÍ; UVĚDOMUJE SI, ŽE NĚKDY JE NUTNÉ UDĚLAT ZÁVĚR Z LIMITOVANÝCH INFORMACÍ – POSUZUJE KVALITU ARGUMENTU V ČASE, KDY BYL FORMULOVÁN, NIKOLIV ZE ZPĚTNÉHO POHLEDU (**HINDSIGHT BIAS**)

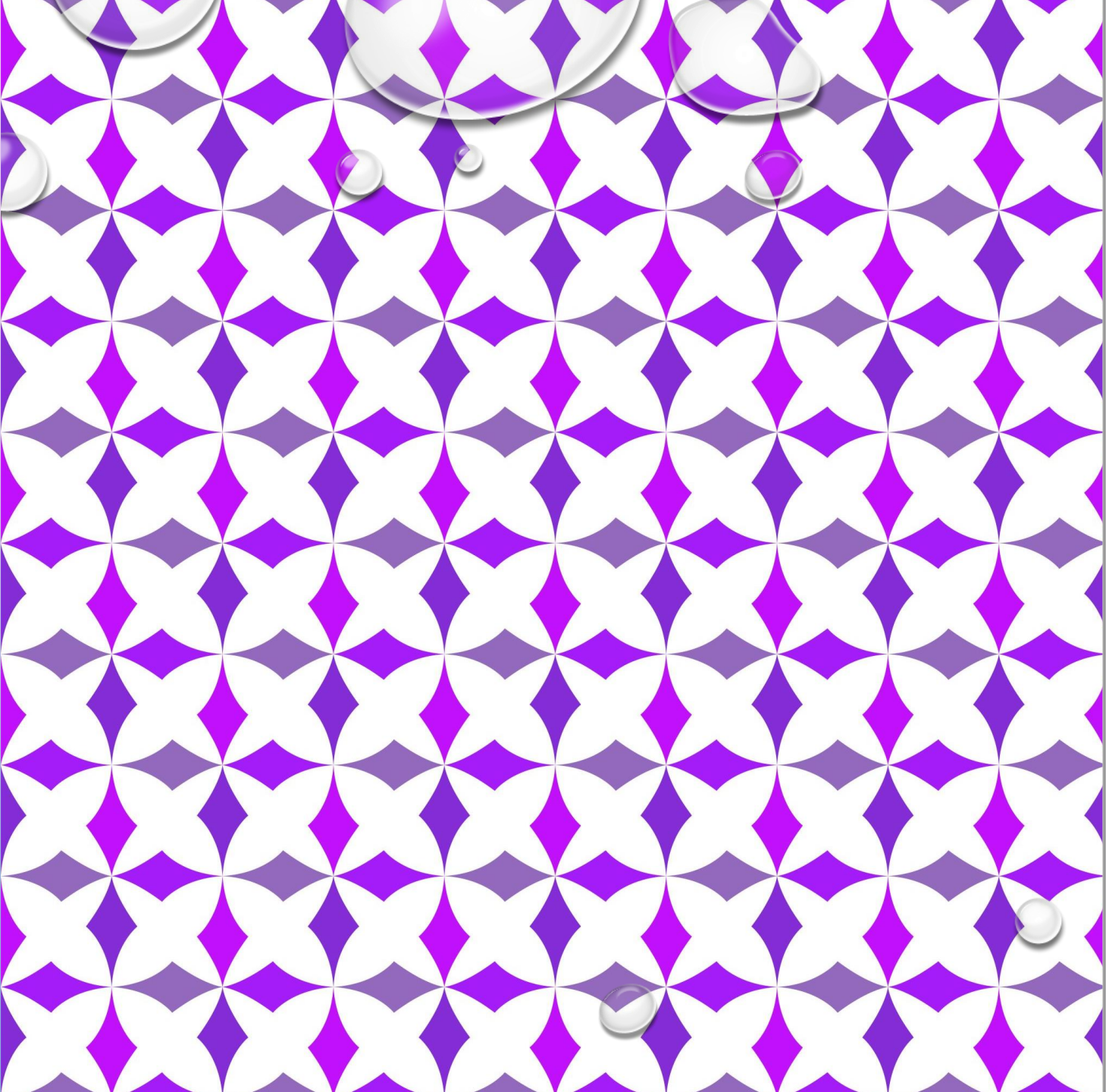
JAK NA KOGNITIVNÍ CHYBY A ZKRESLENÍ

S POKOROU.

- KURZ KRITICKÉHO MYŠLENÍ – OSVOJENÍ PRINCIPŮ, POVĚDOMÍ O KOGNITIVNÍCH CHYBÁCH – JSOU ČASTÉ A **VYSKYTUJÍ SE VŽDYCKY!** NEPODCEŇOVAT!
- NÁVYK KLADENÍ OTÁZEK PROTI ZKRESLENÍ („DE-BIASING“): „**JAK BY TO MOHLO BÝT JINAK?**“ – ALTERNATIVNÍ VYSVĚTLENÍ A POSTUPY; DIFERENCIÁLNÍ DIAGNOSTIKA; **OVĚŘENÍ VYVRÁTITELNOSTI:** „CO BY SE MUSELO STÁT, ABYCH ZMĚNIL NÁZOR?“ – PODNĚCUJI DALŠÍ OVĚŘOVÁNÍ
- **MEDICÍNA ZALOŽENÁ NA DŮKAZECH** – OSVOJENÍ PRINCIPŮ VĚDECKÉHO MYŠLENÍ, SCHOPNOST POSUZOVAT SÍLU DŮKAZŮ – UDĚLAT Z TOHO NÁVYK
- ODPOČINEK A PROSTOR PRO DĚLÁNÍ ROZHODNUTÍ – K HEURISTIKÁM SE UCHYLUJEME PŘEDEVŠÍM, KDYŽ NEMÁME DOSTATEK ZDROJŮ (ČAS, ENERGIE, MENTÁLNÍ KAPACITA).
- DODRŽOVÁNÍ PROTOKOLŮ; ZÍSKÁVÁNÍ **DRUHÉHO POHLEDU** (*SECOND OPINION*) – OBZVLÁŠŤ U VYSOKÉHO RIZIKA ZKRESLENÍ (EMOČNÍ ZAUJATOST, OVLIVNĚNOST SPECIFICKÝM INFORMAČNÍM VSTUPEM)

KRITICKÁ DISKUSE: NÁMĚTY, KTERÉ VÁM MOŽNÁ NENAPADLY...

- **ZAČÍT OD SEBE A SVÉ REFERENČNÍ SKUPINY** – „JE TOTO DOBRÝ ARGUMENT? PŘIJAL BYCH TAKOVÉTO ZDŮVODNĚNÍ OD Oponenta? DOPOUŠTÍ SE OSOBA NEBO MÉDIUM, KTERÉMU JINAK DŮVĚŘUJI NEBO SE S NÍM ZTOTOŽŇUJI, NĚJAKÉ PROBLEMATICKÉ STRATEGIE V PREZENTACI ARGUMENTŮ A SNAZE LIDI PŘESVĚDČIT? KDE VIDÍM MOŽNÁ KONFIRMAČNÍ ZKRESLENÍ? JAKÉ ALTERNATIVY NEZVAŽUJI?“
- V DEBATĚ S Oponentem se spíše na komunikaci svého postoje a vyvracení tvrzení, s kterými nesouhlasím, zaměřit na **DŮSLEDNÉ REFLEKTOVÁNÍ POSTOJE DRUHÉ STRANY** (= aktivní naslouchání) – pomoci mu verbalizovat argument tak, jak je zamýšlen („JE TOHLE TO, CO JSI MYSLEL?“)
- HLEDÁNÍ **SPOLEČNÉ PŮDY** („V ČEM SPOLU SOUHLASÍME?“) A ZÁKLADNÍHO BODU ROZPORU
- OTEVŘENÉ **PŘIZNÁVÁNÍ OMYLŮ** JAKO SAMOZŘEJMOST A **SCHOPNOST MĚNIT NÁZOR** NA ZÁKLADĚ NOVÝCH INFORMACÍ JAKO CTNOST

**DĚKUJI ZA
POZORNOST!**

